

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

Ro'yxatga olindi:
№ BD-60840100 – 1.19
“19” 08 2024 yil

“TASDIQLAYMAN”
O'quv ishlari bo'yicha prorektor
q.x.f.d., professor
Elmurodov A.A.
“19” 08 2024

PATOLOGIK ANATOMIYA VA SUD VETERINARIYA EKSPERTIZASI

ISHCHI O'QUV DASTURI (SILLABUSI)
(sirtqi ta'lim 3-bosqich talabalari uchun)

Bilim sohasi: 800000 – Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va veterinariya
Ta'lim sohasi: 840000 – Veterinariya
Ta'lim yo'nalishi: 60840200-Veterinariya farmatsevtikasi

Samarqand – 2024

Fanning ishchi o'quv dasturi (sillabusi) 202_ yilda tasdiqlangan o'quv reja va fan dasturiga muvofiq ishlab chiqildi.

Tuzuvchilar:

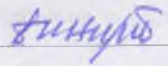
Kuliyev B.A. - Hayvonlar anatomiyasi, gistologiya va patologik anatomiya kafedrasining dotsenti, v.f.n.
Axmedov S.M. - Hayvonlar anatomiyasi, gistologiya va patologik anatomiya kafedrasining assistenti, v.f.f.d., (PhD).

Taqrizchilar:

Eshqobilov T.J. – SamDTU “Patologik anatomiya seksion biopsiya kursi bilan” kafedra dotsenti, tibbiyot fanlari nomzodi.
Mengliyev A.S. – Termiz agrotexnologiyalar va innovatsion rivojlantirish instituti “Zooinjeneriya, veterinariya va ipakchilik” kafedra dotsenti v.b.

Fanning ishchi o'quv dasturi “Hayvonlar anatomiyasi, gistologiya va patologik anatomiya” kafedrasining 2024 yil “29” 08 dagi “1” -son yig'ilishida muhokamadan o'tgan va fakultet Kengashida muhokama qilish uchun tavsiya etilgan.

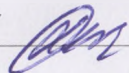
Kafedra mudiri:

Dilmurodov N.B.

Fanning ishchi o'quv dasturi “Veterinariya profilaktikasi va davolash” fakulteti Kengashida muhokama etilgan va foydalanishga tavsiya qilingan (2024 yil _____dagi _____-sonli bayonnoma).

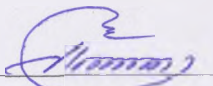
Fakultet kengashi raisi:

Qurbanov Sh.X.

Kelishildi:

**O'quv-uslubiy boshqarma
boshlig'i professor :v.b.**

Ro'ziqulov R.F.

Mohiyatini tushunish;
Bilish, aytib berish;
Tasavvurga ega bo'lish;

4 (yaxshi) baho:

Mustaqil mushohada yurita olish;
Olgan bilimlarini amalda qo'llay olish;
Mohiyatini tushunish;
Bilish, aytib berish;
Tasavvurga ega bo'lish;

3 (qoniqarli) baho:

Mohiyatini tushunish;
Bilish, aytib berish;
Tasavvurga ega bo'lish;

2 (qoniqarsiz) baho:

Dasturni o'zlashtirmaganlik;
Fanning mohiyatini bilmaslik;
Aniq tasavvurga ega bo'lmaslik;
Mustaqil fikrlay olmaslik.

VII. Adabiyotlar

Asosiy adabiyot

1. Ибодуллаев Ф.И. Кишлоқ хўжалик хайвонларининг патологик анатомияси. Дарслик. Тошкент «Ўзбекистон», 2000 йил.
2. Kuliev B.A., Eshimov D.E., Yulchiev J.B. Patologik anatomiya (Gavda yorish va sud-veterinariya ekspertizasi). O'quv qo'llanma. Toshkent "ILM ZIYO" 2017 yil.
3. Жаров А.В. Патологическая анатомия животных. Учебник Издательство «Лань», Москва 2013 год

Qo'shimcha adabiyotlar

4. Mirziyoyev Sh.M. Birlashgan millatlar tashkiloti bosh assambleyasi 75-sessiyasida so'zlagan nutqini o'rganish va keng jamoatchilik o'rtasida targ'ib qilish. O'quv qullanma. Toshkent, "Ma'naviyat" NMIU, 2021 yil. – 280 bet.
5. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. "Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 52 bet.
6. Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning po'ydevoridir. Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 36 bet.
7. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2022 yil. – 416 bet.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 28-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5696 son Farmoni.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 31-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi PQ-187-son qarori.
10. Дилмуродов Н.Б., Кулиев А.Б., Ахмедов С.М., Яхшиева С.Х., "Учебно-методическая пособия" Самарканд 2020.

Axborot manbaalari

11. www. Ziyo.net.uz.
12. www.veterinariya meditsinasi.uz
13. www.sea@mail.net21.ru
14. www.veterinary@actavis.ru

VIII. Baholash

Talabalarning fanlarni o'zlashtirishi 5 ballik tizimda baholanadi.

5 (a'lo) baho:

- Xulosa va qaror qabul qilish;
- Ijodiy fikrlay olish;
- Mustaqil mushohada yurita olish;
- Olgan bilimlarini amalda qo'llay olish;

Fan Sillabusi

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti

Fan to'g'risida ma'lumot

Fan shifri: PASVE1506

Fan nomi: Patologik anatomiya va sud veterinariya ekspertizasi

Semestr/yil: 5 semestrlar/2024-2025 o'quv yili

Kafedra: Hayvonlar anatomiyasi, gistologiya va patologik anatomiya

Soatlar/kreditlar: 6,0 ECTS (28 auditoriya soati, 152 soat mustaqil ta'lim)

Ma'ruza	Amaliy mashg'ulot	Laboratoriya mashg'ulotlari	Mustaqil ta'lim	Jami
8	10	10	152	180

Fan bo'yicha mashg'ulotlarning joylashuvi:

Auditoriya vaqti: dars jadvaliga asosan

Talablar:

Fan uchun mas'ul kafedra: Hayvonlar anatomiyasi, gistologiya va patologik anatomiya

Instruktor to'g'risida ma'lumot

Kafedra joylashgan joyi: SamDVMChBU, 3-o'quv binosi, 306-xona

Telefon: +99897-223-15-53 ish telefoni; mobil: +99891-554-53-51

E.mail. sunnat.axmedov.88@mail.ru Ish vaqti: Uchrashuvga ko'ra

I. Fanni o'qitishdan maqsad - "Patologik anatomiya va sud veterinariya ekspertizasi" fanining o'qitishdan maqsad – talabalarga patanatomik o'zgarishlarining patogenezi, hayvon va parranda kasalliklarini patanatomiyasi, patogistologiyasi, gavda yorish usullari, tartibi, uni hujjatlashtirish, sud – veterinariya ekspertizasining mohiyatiga mos bilim, ko'nikma va malaka shakllantirishdan iborat.

II. Fanning vazifasi – nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, hayvon va parranda kasalliklaridagi umumiy patanatomik o'zgarishlar patomorfologiyasi; kasalliklarning patogenezi, patanatomiyasi, patogistologiyasi, tashhisi, qiyosiy tashhisi; gavda yorish va sud-veterinariya ekspertizasining maqsadi va uni tashkil etish, hujjatlashtirish, tashxis qo'yishdagi ahamiyati, o'lim va gavdadagi o'zgarishlarning ahamiyatini, hayvon gavdasini (kasallikdan o'lgan hayvonda) kesib ko'rish, ichki organlarning rangi, shakli, hajmi, konsistensiyasi (qattiq-yumshoqligi) va kesilgan yuzasining ko'rinishi uslublar yordamida aniqlash bo'yicha nazariy-amaliy bilimlarni uzviylik va uzluksizlikda o'rgatishdan iborat.

III. Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- hayvon va parranda kasalliklaridagi umumiy patanatomik o'zgarishlar patomorfologiyasi; kasalliklarning patogenezi, patanatomiyasi, patogistologiyasi, tashhisi, qiyosiy tashhisi; gavda yorish va sud-veterinariya ekspertizasining maqsadi, hujjatlashtirish, tashxis qo'yishdagi ahamiyati *haqida tasavvurga ega bo'lishi*;

- o'lim va gavadagi o'zgarishlarning ahamiyatini, nekrozning turlari, sabablari va morfologik belgilarini, atrofiyaning turlari va o'ziga xos patologik o'zgarishlarini, modda almashinuvining buzilishi bilan bog'liq o'zgarish – distrofiyaning patogenezi, patanatomiyasini, oqsil distrofiyasining mohiyatini, qoldiq moddalarning tarkibiga qarab turlarini, patogistologiyasini; yog' distrofiyasining a'zodagi morfologik belgilarini gavdada yorish va sud-veterinariya ekspertizasining tartibi, uslublari, diagnostik ahamiyati, bayonnoma va dalolatnoma yozish tartibini bilishi va chorva mollari kasalliklaridagi patologik o'zgarishlarning mohiyati va kasalliklarning rivojlanishidagi o'rni; gavda yorish va sud-veterinariya ekspertizasi qilish *ko'nikmalariga ega bo'lishi*;

kasal hayvonlar va parrandalar gavidasini yorib ko'rish orqali organ va to'qimalardagi patologoanatomik o'zgarishlar aniqlash hamda kasallikka to'g'ri tashxis va differensial tashxis qo'yish, o'lim sabablari bo'yicha xulosa qilish *malakalariga ega bo'lishi kerak*.

IV. O'qitish usullari:

Fanni o'qitish jarayonida zamonaviy uslublardan foydalanish, sohadagi muammolarni ta'limning ommaviy shakllari bilan bog'lab, talabalarning nazariy bilimlarini amaliy mashg'ulotlar orqali mustahkamlab borish lozim. O'quv materiallarini talabalar tomonidan unumli o'zlashtirish uchun ko'rgazmali qurollar o'qitishning texnik vositalari, hayvonlar organlarining quruq va ho'l preparatlari hamda hayvonlar anatomiyasi bo'yicha chop etilgan ma'ruza matnlaridan keng foydalanish, talaba bilimni baholash tizimini joriy etish. Ma'ruza mashg'ulotlarida ilg'or pedagogik texnologiyalar foydalaniladi.

“Patologik anatomiya va sud veterinariya ekspertizasi” kursini loyihalashtirishda quyidagi asosiy konseptual yondoshuvlardan foydalaniladi:

- ma'ruzalar;
 - interfaol keys-stadilar;
 - seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar);
 - guruhlarda ishlash;
 - taqdimotlarni qilish;
 - individual loyihalar;
- jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.

8	Yirik shoxli hayvonlarning virusli diareya kasalligi.	Referat yozish, tayyorlash	6
9	Cho'chqalarning virusli gastroenterit kasalligi.	Adabiyotlardan tayyorlanib, topshiriqlarni bajarish.	6
10	Piroplazmidozlar patomorfologiyasi.	Referat yozish, tayyorlash	6
11	Askaridiozlar patomorfologiyasi.	Adabiyotlardan tayyorlanib, topshiriqlarni bajarish.	6
12	Kolibakteriozning patomorfologiyasi.	Adabiyotlardan tayyorlanib, topshiriqlarni bajarish.	6
13	Botulizmning patomorfologiyasi.	Adabiyotlardan tayyorlanib, topshiriqlarni bajarish.	6
14	Siydik tanosul sisitemasi kasalliklarining patomorfologiyasi.	Referat yozish, tayyorlash	6
15	Salmonellyozning patomorfologiyasi.	Referat yozish, tayyorlash	6
16	Saramasning patomorfologiyasi.	Referat yozish, tayyorlash	6
17	Virusli infeksiyalar. Cho'chqalar o'latining patanatomiyasi	Adabiyotlardan tayyorlanib, topshiriqlarni bajarish.	6
18	Yirik shoxli hayvonlar o'latining patanatomiyasi	Adabiyotlardan tayyorlanib, topshiriqlarni bajarish.	6
19	Parrandalar o'latining patanatomiyasi	Referat yozish, tayyorlash	6
20	Qutirish kasalligining patanatomiyasi.	Adabiyotlardan tayyorlanib, topshiriqlarni bajarish.	8
21	Otlarning yuqumli anemiya kasalligining patanatomiyasi.	Adabiyotlardan tayyorlanib, topshiriqlarni bajarish.	6
22	Xavfli kataral isitmalash (bezovtalanish) kasalligining patanatomiyasi.	Adabiyotlardan tayyorlanib, topshiriqlarni bajarish.	6
23	Yashur (oqsil) kasalligining patanatomiyasi.	Referat yozish, tayyorlash	6
24	Sut emizuvchi hayvonlar chechak kasalligining patanatomiyasi.	Adabiyotlardan tayyorlanib, topshiriqlarni bajarish.	6
25	Parrandalar chechak kasalligining patanatomiyasi.	Referat yozish, tayyorlash	6
Jami			152

	Yiringli nefrit.	3.2. Jigarda yog' distrofiyasining makroskopik va mikroskopik ko'rinishi. 3.3. Yallig'lanish bosqichlari. Yiringli nefritning makroskopik va mikroskopik ko'rinishi	
4.	Sarkoma, lipoma, fibromalarning patomorfologiyasi.	4.1. Havfli o'smalar. Sarkomaning tuzulishi. 4.2. Sarkoma o'smasining makroskopik va mikroskopik ko'rinishi 4.2. Lipoma va fibromaning makroskopik va mikroskopik ko'rinishi.	2
5.	Teri raki va leykozlarning patomorfologiyasi.	5.1. Teri rakining makroskopik va mikroskopik ko'rinishi. 5.2. Leykozning makroskopik va mikroskopik ko'rinishi.	2
Jami:			10

VI. "Patologik anatomiya va sud veterinariya ekspertizasi" fanidan rejalashtirilgan talabalar mustaqil ta'limining kalendar tematik rejasi

№	Mustaqil ta'lim mavzulari	Amalga oshirish mexanizmi	Hajmi (soatda)
1	Zaharlanishlarning patomorfologiyasi.	Referat yozish, tayyorlash	6
2	Yog' distrofiyasining patomorfologiyasi.	Adabiyotlardan tayyorlanib, topshiriqlarni bajarish.	6
3	Qon aylanish buzilishlarining patomorfologiyasi.	Referat yozish, tayyorlash	6
4	Mikoz va mikotoksikozlar patomorfologiyasi.	Adabiyotlardan tayyorlanib, topshiriqlarni bajarish.	6
5	Nerv sistemasi organ kasalliklarining patomorfologiyasi.	Adabiyotlardan tayyorlanib, topshiriqlarni bajarish.	6
6	Qo'y va echkilarning kontagiozli dermatit kasalligining patomorfologiyasi.	Referat yozish, tayyorlash	6
7	Parrandalarning yuqumli bronxit kasalligining patomorfologiyasi.	Adabiyotlardan tayyorlanib, topshiriqlarni bajarish.	6

V. Fanning tarkibiy tuzilishi:

5.1. "Patologik anatomiya va sud veterinariya ekspertizasi" fanidan rejalashtirilgan ma'ruza mashg'ulotlarining kalendar tematik rejasi

Ma'ruza mashg'ulotlarining:			
№	mavzulari	rejasi	soat
1-modul. Patologik anatomiya va sud veterinariya ekspertizasi" faniga kirish.			
1.1	Patologik anatomiya fanning tarixi va rivojlanish tendensiyasi. O'lim. Nekroz va Atrofiyaning patomorfologiyasi.	1.1.1. Patologik anatomiya fanining ma'zmoni, manbalari va tekshirish usullari. Patologik anatomiya fanning qisqacha tarixi. 1.1.2. O'lim va o'lim tufayli tanada xosil bo'ladigan o'zgarishlar. 1.1.3. Nekroz va atrofiya xaqida tushuncha, etiologiyasi (sabablari) va patogenez (kechishi).	2
2-modul. Patologik anatomiya va sud veterinariya ekspertizasi fanining umumiy asoslari			
2.1	Distrofiya, yallig'lanish va o'smalarning patanatomiyasi. Nafas va hazm organlari kasalliklarining patanatomiyasi	2.1.1. Distrofiyaning ta'rif, sabablari va turlari. 2.1.2. Yallig'lanish va o'smalarning etiologiyasi, patogenez va morfologik belgilari. 2.1.3. Emfizima, atelektaz, pnevmaniya, tempaniya, travmatik retikulit, gastrit va interitlarning etiologiyasi, patogeni va patanatomiyasi.	2
3 – modul. Yuqumli kasalliklar patomorfologiyasi			
3.1	Yuqumli kasalliklar patanatomiyasi. Sepsis va kuydirgi va pasterellyoz kasalliklarining patanatomiyasi.	3.1.1. Sepsisning etiologiyasi va patogeni va patomorfologiyasi, diferensial diagnostikasi 3.1.2. Kuydirgi kasalligining etiologiyasi va patogeni va kasalligining patomorfologiyasi, tashxisi va diferensial diagnostikasi. 3.1.3. Pasterillyoz kasalligining etiologiyasi, patogeni va patanatomiyasi, tashxis va qiyosiy tashqisi.	2

4 – modul. Parazitar kasalliklar patomorfologiyasi			
4.1	Sodda hayvonlar va gelmentlar chaqiruvchi kasalliklarining patomorfologiyasi. Piroplazmoz, teylerioz. Uy hayvonlarining koksidiozi. Fassilioz. kasalliklarining patomorfologiyasi. Gavda yorish va veterinariya-sud ekspertizasi. Gavda yorish uslublari va amaliyoti.	4.1.1. Peroplazmidoz va teylerioz kasalliklarining etiologiyasi, patogenizi va patanatomiyasi, tashxis va qiyosiy tashqisi. 4.1.2. Uy hayvonlarining koksidiozi, fasslioyoz va askaridoz kasalliklarining etiologiyasi, patogenizi va patanatomiyasi, tashxis va qiyosiy tashqisi. 4.1.1. Gavda yorishni tashkil etish va gavda yorish usullari.	2
Jami:			8

5.2. “Patologik anatomiya va sud veterinariya ekspertizasi” fanidan rejalashtirilgan amaliy mashg’ulotlarining kalendar tematik rejasi

Amaliy mashg’ulotlarning:			
№	mavzulari	rejasi	soat
1.	Jigarning turg’unlik giperemiyasi. O’pka va buyrakda qon quyulishlar. Krupozli va zardobli pnevmoniya.	1.1. Mahaliy qon aylanishining buzulishi 1.2. O’pka va buyrakda qon quyulishning makroskopik va mikroskopik ko’rinishi. 1.3. O’pkada krupozli va zardobli yallig’laniishlarning makroskopik va mikroskopik ko’rinishi.	2
2.	Difteritik va kataral enterakolit. Yuqumli anemiya kasalligi. Sil kasalliklarining patomorfologiyasi.	2.1. Yallig’lanish turlari. Yo’g’on ichakda difteritik yallig’lanishning makroskopik va mikroskopik ko’rinishi. 2.2. Yuqumli anemiya kasalligida jigardagi makroskopik va mikroskopik o’zgarishlar. 2.3. Sil kasalligida o’pkadagi va limfa tugunlaridagi makroskopik va mikroskopik o’zgarishlarni o’rganish	2
3.	Trixodesmatoksikoz va toksik ditrofiyasi. Qoramol tilining aktinamikozining patomorfologiyasi.	3.1. Trixodesmatoksikozda o’pkadagi makroskopik va mikroskopik o’zgarishlar 3.2. Jigarning toksik distrofiyasida jigardagi makroskopik va mikroskopik	2

		o’zgarishlar 3.3. Aktinomikoz kasalligida qoramolning pastki jag’ida xosil bo’ladigan tugunchaning makroskopik ko’rinishini o’rganish	
4.	Teylerioz, fasslioyoz, exinakokkoz va koksidioz kasalliklarining patomorfologiyasi.	4.1. Teylerioz va fasslioyoz kasalliklari haqida tushuncha. 4.2. Fasslioyozda jigar va o’pkadagi o’zgarishlarni o’rganish. 4.3. Exinakokkozda jigar va o’pkadagi o’zgarishlarni o’rganish. 4.4. Koksidiozda qo’yonlar jigarida va parrandalar ichagidagi o’zgarishlarni o’rganish	2
5.	Gavda yorib ko’rish usullari va tartibi. Bayonning kirish, yozuv va xulosa qismlarini yozish tartibi.	5.1. Gavda yorish maqsadi, usullari va tartibi. 5.2. Bayon yozishning axamiyati. 5.3. Bayon yozishda kirish qismining axamiyati.	2
Jami:			10

5.3. “Patologik anatomiya va sud veterinariya ekspertizasi” fanidan rejalashtirilgan laboratoriya mashg’ulotlarining kalendar tematik rejasi

Laboratoriya mashg’ulotlari:			
№	mavzulari	rejasi	Soat
1.	Buyrak egri kanalcha devorlarining nekrozi. Skelet muskullarining mumsimon nekrozi. O’pka emfizemasida alveola devorlarining atrofiyasi.	1.1. Buyrak egri kanalcha devorlari nekrozi haqida tushuncha. Skelet muskullar nekrozining makroskopik va mikroskopik ko’rinishi 1.2. O’pka emfizemasida alveola devorlarining atrofiyasining makroskopik va mikroskopik ko’rinishi.	2
2.	Taloqning amiloid distrofiyasi. Qalqonsimon bezning kolloid distrofiyasi. O’pka antrakoz.	2.1. Distrofiyaning turlari. 2.2. Taloq pulpalarida amiloid moddasining makroskopik va mikroskopik ko’rinishi. 2.3. Qalqonsimon bezda kolloid moddasini makroskopik va mikroskopik ko’rinishi.	2
3.	Jigarning yog’ distrofiyasi.	3.1. Yog’ distrofiyasi.	2